

274.084

OXK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

~~44.563~~

274084

Dr. Charmant Oszkár.

Magyarország a békekonferencián.

St. Gallen
Zollikofer és Társa
1919.

Dr. Charmant Oszkár.

Magyarország a békekonferencián.

Recrudescunt vulnera . . .

St. Gallen
Zollikofer és Társa
1919.

Francia címre íródott.

Francziául "La Hongrie à la Conférence de la Paix"
cím alatt ugyanazon kiadónál jelent meg.

R
2

274.084

414.563

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
1935. év 2369. sz.

R
1965

Okkal vagy ok nélkül Magyarországon főképp a francia államférfiaknak tulajdonítják Kelet-Europa újjárendezésének egész politikai koncepczióját, és miután ennek egyik sarkköve a magyar állam megbontása, nemzeti erejének gyöngítése, nem csoda, ha a magyar közvélemény egy része ezt a politikát a megtorlás és gyűlölet idulatai által sugalmazottnak tartja, és a francia nemzetben látja legádázabb, még a győzelemben is kérelhetetlen ellenségét.

Hogyha a háboru liquidációjában tényleg a francia szempontok dominálnak, úgy ez talán csak igazságos, mert eltekintve attól, hogy alighanem Franciaország hozta meg a legnagyobb áldozatokat, az ő érdekei a háboru kimenetelében és egy új háboru elkerülésében sokkal inkább létbe vágók voltak és maradnak, mint a többi hatalmaké.

Hogy Magyarország iránt a francia közvélemény nem táplálhat különös jó indulatot az is természetes. Ugyan a német szövetség soha sem találkozott az egész magyar nemzet osztatlan tetszésével, éppen a szinmagyar választókerületek képviselői nem igen tudtak megbarátkozni vele. Hozzá tartozott az ahhoz a politikai leltárhoz, melyet minden magyar kormánynak át kellett vennie, éppen úgy mint minden osztráknak, mely utóbbinak padjain nem egy szláv miniszter ült, aki most nem szívesen hallja ha emlékeztetik reá, hogy csakúgy szolgálta az osztrák udvar külpolitikáját mint német és magyar társai. De maga a magyar országgyűlés többsége is csak azért támogatta állandóan ezt a politikát, mert a német szövetséget kizárólag defensív jellegűnek nézte, és éppen ezen jellegénél fogva a magyar állam fenmaradásának legjobb, ha nem egyetlen, biztosítékát látta benne. Mindazonáltal kétségtelen hogy ennek

a támogatásnak jelentékeny része volt úgy a szövetség létrejöttében, mint annak tartósságában, s így abban is, amivel az a szövetkezett államok hatalmi állásához és körülmények között offensiv kedvéhez hozzájárulhatott. És nem lehet a francziáktól követelni, hogy a szövetség tényleges fejleményeivel szemben az okokat vagy tévedéseket kutassák és méltányolják, melyek a magyar nemzetet a szövetség pártolására vezették.

Mégis akik annak a politikai koncepczióknak, mely most Párisban vajudik a szülőokai között francia megtorlási vágyakat keresnek, távol vannak attól, hogy a francia lelket igazán ösmerjék. A francziák nem akarták ezt a háborut, jöllehet elvesztett tartományaik visszaszerzésének gondolatáról soha le nem mondtak. Hogy a háboru egyszer be fog következni, az nemcsak ez ő meggyőződésük volt. Hogy előkészületeket tettek reá — mint mások is — az csak természetes. De ebben a revanche eszméjének csak igen alárendelt volt a része. Egy sokkal végzetesebb, forrásaiban mélyebb, hatalmában szertelenebb érzület uralkodik a francziák egész politikai gondolkodásán a mult század közepe óta. A németség, melyhez addig — ma szinte regének tetsző — rokonszenvvvel voltak idealizmusa, humanizmusa, esztótikus kulturája, tudományossága, békülékenysége révén, egyszerre mint egy számban és erőben a szertelenbe növekvő nemzet, és nagyravágyásában határt nem ösmerő katonai hatalom meredt fel határaik előtt, pusztulással fenyegetve, hitük szerint, túlfinomodott kulturájok mellett faji energiákban szűkölködni kezdő hazájukat. Ettől az időtől fogva az elkeseredett önfentartási ösztön, egy életrahalálra menő jövendő leszámolás elkerülhetetlen voltának tudatát oltotta beléjük. Edgar Quinet tépelődő lelke szállt a francia nemzetbe.

Most az óriás, akinek ekkora leveretését nem is remélték, tehetetlenül vergődik lábuk előtt, és ők riadtan eszmélnek rá, hogy győzelmi álmaik nagyszerű megvalósulása nem hozta meg nekik azt ami után voltakép sovárogtak: a végleges megváltást. A csoda megtörtént, de a nemzetüket fenyegető veszedelmet az se volt képes egyszer és mindenkorra elhári-

tani. A lehető legnagyobb siker csucsára érve, nem az ígéret földjét, hanem ugyanoly örvényeket látnak maguk előtt, mint aminőkön áthatoltak, a legnagyobb erőfeszítés árán melynek a világ valaha tanuja volt, s mely ha talán megismételhető, de túlszárnyalható bizonyára már nem lesz. Fenéig üritették a győzelmi kupát, és keserű utóizzal emelik le ajkairól. Diadalmi mámor helyett a hazafias aggodalom marczangoló kínja kezd újra ébredni lelkükben. A békeszerződés szerelenségei, mindaz ami politikájukban kiméletlen és elgázoló, ebben a lélekállapotban találják magyarázatukat, nem olyan indulatokban melyektől emberileg végre a francziák se mentesek, de melyek nem tartoznak ezen alapjában nagylelkű faj jellemző vonásai közé.

Mindennek daczára, hogyha a háborút liquidáló politikának vezérlő gondolata az, hogy olyan új rendet teremtsen Europa keletén, mely Németország számára egy újabb támadást lehetőtlenné tegyen vagy megnehezítsen, az által hogy volt szövetségese tőle örökre elvonassék, és helyében már a faji ellentét révén is önálló politikai irányodású erős államalakulatok keletkezzenek: akkor, még számolva is az esetleges elfogultsággal, tévedésekkel, nehézségekkel és akadályokkal, nehezen érthető, hogy fölényes értelmiségük mellett, a kérdésben leginkább érdekelt francziák, hogyan ragaszkodhatnak tervekhez, vagy hogyan pártolhatnak terveket, melyek nemcsak alkalmatlanok a kitűzött czél elérésére, hanem egyenesen kockáztatására szolgálnak; éleslátásukat hogyan kerülhetik el olyan lehetőségek, melyek azt minden másnál nagyobb valószínűséggel elérhetőnek ígérik.

A volt monarchia feltámasztásának terve valamelyes föderáció alakjában, melyben a német-magyar vezetést a szlávoké helyettesitené, csakúgy mint az a másik terv mely a monarchia romjaiból önálló szláv államok lánczolatát kívánja létesíteni — eltekintve az europai szláv túlsúly veszedelmétől, melyet mindegyikük felidéz, és annak nagyon kétes voltától, hogy az új szláv államok zárt sorban fognak-e alkalom adtán Németország ellen felvonulni — abban az eredendő hibában szenved,

hogy a magyar állam feldarabolásával és a magyar nemzet megnyomorításával már előre aknát helyez az új alakulatok fundamentumaiba, a helyett hogy a magyarság erőforrásait épen tartva, az új rend bástyájává törekednék tenni Magyarországot.

A magyarokban nincs ellenséges indulat egy nemzettel szemben, a németiséggel szemben sem, de ennek a hatalmas nemzetnek szomszédsága, magasabban fejlett kulturája, természetes terjeszkedési ösztöne, szükségképpen ugyanazokat az aggályokat kell hogy kiváltsa és váltig ébren tartsa bennök mint a francziákban, annyival inkább és több okkal, amennyivel kisebb és gyöngébb a magyar nemzet mint a franczia. Úgy állítani oda a magyar nemzetet a lefolyt évtizedekben követett politikája révén, mint holtáig elszegődött csatlósát Németországnak, nem egyéb nagyon is áttetsző czélzatú fondorkodásnál. A magyarok egyszerűen adott szavukat állták mikor kitartottak fegyvertársuk mellett, holott ügyével már rég nem értettek egyet, és vele együtt magukat is már elveszetteknek tudták. Ez csak becsületükre válik. Mindenesetre többet ígér a szövetségi kötelmeknek ilyen fölfogása mint az olyan, mely megengedhetőnek tartja, ha érdeke úgy kívánja, hogy minden kötésen tartozkodás nélkül átgázoljon.

Most hogy a magyar nemzet függetlenségét, teljes elhatározási és cselekvési szabadságát, évszázadok hiábavaló törekvése és küzdelmei után visszanyerte, módjában van önálló nemzeti politikát folytatni, és az aki ezen az uton hozzá szegődik biztos lehet felőle, hogy akármi történjék, magára nem marad. Ennek a politikának utjai pedig nem vezetnek Németország felé, bármily szép legyen is a tájéka, amit a németek is megfognak érteni, mert ők is szeretik a hazájukat. Bizonyítékul és biztosítékul szolgálhatnak a magyar nemzet évszázados küzdelmei Ausztria cenzuralizáló és germanizáló törekvései ellen, nem kevésbé mint a felrobbant szövetség tanulságai, melynek fejében Ausztria ezeket a törekvéseket az utolsó félszázadban a magyarokkal szemben feladta. Hogy pedig a magyar nemzet az ilyen politikához nélkülözhetlen nemzeti

erőforrások híján nincs, azt az a szívósság tanusítja, mellyel ezer évnek példátlan viszontagságai között, nemzeti létét fentartani tudta. Fen fogja tartani tudni a jövőben is, ha területének megcsonkításával önálló államiságának nélkülözhetetlen föltételei tőle meg nem vonatnak. Azoknál a nemzeteknél ellenben, melyek területére szemet vetettek, éppen megfordítva, államiságuk kereteinek erőszakolt széttólása fogja nemzeti erőiknek megfogyatkozását és a tarthatatlan új alkotás összeomlásával a réginek is megingását magával hozni.

Bármily jó véleménnyel legyen is valaki a cseh nemzet kvalitásai felől, melyeket egyébként a magyar is készséggel elősmer, ha nyílt szeme van a valóságok felösmerésére, és ösmeri is alaposan a tényleges viszonyokat, tisztában van vele, hogy ez a faji és kulturális erőtenyezőkben kétségkívül figyelemre méltó, de számban kicsiny nemzet, ambícióihoz és nem erejéhez méri a vállalkozást, melyhez sikerült ügyességének a nyugati nemzetek támogatását megnyerni. Ez az aggály különben a megfontolt cseh hazafiak körében is otthonos, bár csak bizalmas megnyilatkozásokban hozakodnak elő vele. A cseh-szlovák állam, amint tervbe van véve, nélkülözi mindazokat a természetes fejlődési és hatóerőket, melyek maradandó államalakulatok keletkezésére vezetnek, a cseh nemzeti öntudatot kivéve, mely azonban leendő lakosságának csak jelentékenyen kisebb részét fogja össze, és a túlnyomó többség ellentétes érzelmeivel szemben, folytonos összeütközéseknek, tehát inkább a gyöngeségnek mint az összetartó erőknél lesz forrása.

Történeti fejlődés gyökerei nélkül, természetes és néprajzi határok híján, az egységes gazdasági szükségek vagy érdekek összekötő kapcsa által sem indokoltan, ez az államalakulat egy világpolitikai helyzet okos de szertelen kihasználása útján létesült mesterséges alkotás, mely nem élheti túl a körülményeket miknek létrejöttét köszöni. Fenmaradásához — szemben az autogén államalkotó erők hiányával — a belső erőforrások óriási túlsúlyára és zavartalan érvényesülésére volna szüksége,

nem kevésbé mint arra, hogy a szinte lehetetlen belső feladat mellett, kifelé is ne kelljen állandó létfenntartási harcot vívnia.

Csalódás volna azonban azt hinni, hogy a nagy-német törekvések állandóan leköthetők lesznek. A németiség nemzeti aspirációit addig sem rejtette véka alá amíg a volt magyar-osztrák monarchiával való szövetséges viszonyánál fogva azt tőle el lehetett volna várni. Társadalmi téren állandóan folyt a Cseh-és Magyarországek felé sandító nagynémet propaganda. Minél inkább gúzsba köti a békeszerződés Németország politikai akcióképességét, annál élénkebb lesz a társadalmában erjedő naczionalizmus, minél inkább összeszorul országuk területe, annál hatalmasabb a határain felgyülemelő feszülő. Amig csak a nemzeti eszme Europa népeire minden varázsát el nem vesztette, a német tengerbe nyúló cseh népsziget, a német irredentizmus hullámai elleni védekezésben kell hogy majd feleméssze ereje jó részét. Eddig a csehek politikai birtokállományát a volt monarchiával fenállott kapcsolatuk biztosította, a jövőben saját védelmükről maguknak kell majd gondoskodniok, mert ha a Nemzetek Ligája azt a feladatot akarná vállalni, hogy Európának most ollóval készülő keleti térképét minden elváltozás ellen biztosítsa, akkor örökösen fegyvert fogva kellene résen maradnia.

A német szomszéd oldaláról fenyegető veszedelemnél azonban még intenzivebb és állandóbb lesz az, melyre a csehszlovák állam a magyarság részéről kell hogy elkészülve legyen. A nagy-német aspirációkkal szemben Csehország történeti területének egységére, és tiszteletre méltó nemzeti hagyományaira hivatkozhatik. Ezt az erkölcsi erőt a cseheknek Magyarország északi részére néző igényei teljesen nélkülözik. Ellenkezőleg: itt a csehek állanak egy ezeréves állami közösség, és az övéknél nem kevésbé tiszteletre méltó történeti hagyományok erkölcsi tényezőivel szemben, a nélkül hogy a maguk javára a jognak vagy méltányosságnak csak árnyékára is hivatkozhatnának. Foglálásukat még csak a becsületes mérkőzésben felülmaradt túlerő győzelmi dicsfénye sem övezi, sem a nemzeti egyesülés célja nem szentesíti, mert a cseheknek

Magyarországon véreik nincsenek, a tótság pedig, minden rokonsága daczára, a csehektől élesen elkülönülő nemzeti egyéniség, mely ha nem akarjuk elfogadni, hogy önálló fejlődésének föltételeit a magyar állam kötelékében ép oly jól, vagy még jobban is feltalálhatja, úgy a konklúzió a tót nyelvterület teljes állami önállósítására, de nem a cseh államba való bekebelezésére kell hogy vezessen. Hozzájárul hogy a cseh nagyravágyás nemcsak a tisztán tót (ilyen különben nincs is) vagy túlnyomóan tót többségű országrészek felé nyújtotta ki kezét, hanem széles területi sávban olyanra is, melynek lakossága csak jelentéktelen kisebbségben tót, sőt teljes egészében más nemzetiségű. Szemmel látható, hogy a cseheket jövőendő államuk kikerekítésében tisztán imperialista szempontok vezetik.

De várható-e hogy ezt az imperializmust, mely erejét kölcsönbe kapta és sikereit másoknak köszöni, az általa leigázott és életföltételeiben megtámadott magyarság egyszer és mindenkorra elfogadni, és tűrni fogja? hogy bele fog nyugodni olyan megalázásba mint másod legnagyobb művelődési központjának, Magyarország kapujának Pozsony városának elvesztése, melynek ezeréves birtokához legbüszkébb emlékei fűződnek, mely lakosságában egy csehet sem, de tótot is csak 12%-ot számlál, és melyet a csehek jövőendő terveik bizonyosságául, alig hogy oda lábukat betették, még a nevéől is megfosztottak? Magyarország északi területével a vizierőknek is (körülbelül 3.000.000 lóerő vehető számitásba) legnagyobb részét elvesziti; pedig ezek adják meg számára — szénbeli gazdagsága igen korlátolt lévén — jövőendő gazdasági fejlődésének egyedüli lehetőségét. A cseh-szlovák állam a megcsonkitott Magyarország életképtelenségét, a magyar nemzet pusztulását jelenti. Világos, hogy ebbe a magyarság soha belenyugodhatni nem fog. Még a szeretkező szavak kedvéért sem miket egyik-másik csek államférfi hozzá intéz most, miután a csehek tőle már mindent elvettek, amit csak elvehettek. A csehek maguk sem hihetik, hogy szerelmük viszonzásra fog találni előbb, semhogy megint haza nem takarodtak. Azon a szívósságon és végsőkig való elszántságon, mellyel a saját történelmi határaikat a németeknek sokkal

megokoltabb követelései ellen védik, mérhetik meg a csehek az ellentállást, mellyel a magyarok részéről találkozni fognak, kik történelmi határaikkal együtt, nemzeti létüket látnák elmerülni. Cseh-Szlovákia egy. már önfentartási ösztönénél fogva is, kiengesztelhetetlen ellenséggel fog déli határainak is egész hosszában állandóan szemben állani, amig csak az egész magyar nemzet ki nem pusztult; egy feladat, melyhez a cseheknek a maguk ereje bizonyára nem lesz elegendő, de talán egy őket ebben támogató egész szövetségé sem, mely hogy megalakulhasson, és ilyen gonosz célt elősegithessen, abban az emberiség és civilizáció nevében, legyen szabad kételkednünk.

De nem is csak a kifelé néző állandó létfentartási harcz lesz az új cseh-szlovák állam végzete. Belső kohéziója sem fogja, ethnikai összetétele miatt, a próbát megállhatni. Lakossága közel kétharmad részben idegen nemzetiségű lesz, egy méreteiben redukált, széthuzásában megnövekedett Ausztria-Magyarország. Hogy németjeit, mint eddig, ezentúl sem fogja megemészteni tudni, arról fölösleges szót vesztegetni. A germán és szláv néphullámoknak azt a vegyületét mely a porosz és cseh nemzetek képében áll előttünk, számos kiválósága mellett, a türelmes önmegadás éppen nem jellemzi. Hiába azért egyes cseh hazafiaknak, ma még talán őszinte fogadkozása, hiába a békeszerződés netáni kikötései, melyek csak a német ellentállásnak fognak erősebb alapot kölcsönözni, északi, Svájc a cseh-szlovák államból soha sem lesz. Hogy a belső assimiláció munkájánál az új állam aligha fog számíthatni magyar alattvalóinak lelkes közreműködésére, kikre nézve ezen assimiláció nemzeti egyéniségük legértékesebb biztosítékainak fokozatos kisajátítását jelenti, az emberileg érthető. Megfenekleni a cseh-szlovák állam mégis elsősorban a tót problémán fog.

Bármint erősködjenek is ez idő szerint a csehek ennek ellenkezője mellet, valójában őket a tótság állami bekebelezését célzó törekvéseikben az a reménység vezeti, hogy a tótokat, ethnikai rokonságuknal, kevésbé fejlett kultúrájuknál és társadalmi tagozottságuk tökéletlenségénél fogva könnyű szerrel felszívni, és velük a maguk népállományt hamarosan felével

meggyarapítani lesznek képesek. Svatopluk legendás birodalmának feltámasztása a nemzeti egységnek egyedül biztos alapjain, minden cseh hazafi lelke mélyébe van írva. A szép álom évszázados, és megvalósításának nem első kísérlete a jelenlegi. De megvalósítása ma lehetetlenebb mint valaha. A nyugati közvélemény nem ismeri eléggé Europa keletének ezt zugát, szándékkal — ügyességgel félre is vezetve, nem látja az elferdített vagy elpalástolt tényeket, a maguk valóságában. Az igazság az, hogy a tótság a maga egészében bizalmatlansággal és idegenkedéssel viseltetik a csehek iránt, ragaszkodik a maga nemzeti mivoltához, és ösztönszerűen félti azt a cseh supremáciától. Meglepő lehet a tájékozatlan külföld előtt, de Magyarországon mindenki tudja, hogy a tót nép minden politikai surlódás dacára, inkább a magyar felé húz, az ezeréves állami együttlétből származó társadalmi és érzelmi kapcsolatok a két nép között többé ki nem irthatók. Ne tévesszen meg senkit a tót intelligencia egy töredékének a magyar kulturpolitika és adminisztráció bünei által okozott jogos elkeseredése, a prágai iskolákba kényszerült tót tehetségeknek nemzeti színváltozása, a fáradhatlan cseh propagandának efemer sikerei: egy tót plebiscitum, melynek gondolatától a csehek idegenkednek nem a magyarok, igazolná, hogy a cseh-tót állami közösség a jogosságnak és tartósságnak első föltételét, a tót nép beleegyezését nélkülözi. Világos is, hogy a tótokat ha nem rokonszenvük, úgy önfentartási ösztönük is, inkább a magyar állami közösség pártolására kell hogy indítsa, mihelyt meggyőződnek felőle, hogy ez utóbbinak keretében önálló nemzeti fejlődésüknek ugyanazokat a garanciáit megtalálhatják, melyeket nekik a csehek most ígérnek; már csak azért is, mert ezeket a garanciákat a magyar állammal való közösségben a fajbéli ellentét fokozza, a cseh közösségben a fajrokonság veszélyezteti. Hogy gazdasági létérdekeik a tótokat hová irányítják, arra reámutat földrajzi elhelyezésük, a meggyőző bizonyítékok egész sora mellett, melyeket a cseh és tót területek termelési és kereskedési feltételeinek tanulmányozása szolgáltat. Tudja különben a tót intelligencia, hogy a cseh állami közös-

ségben éppen gazdasági téren találnák meg a csehek leghatásosabb eszközeiket a denacionalizálás munkájához. Annyival fejlettebb iparukkal, gazdag tőkeikkel, fölényes energiájukkal, hamarosan egy cseh nemzeti középosztályt ültetnének a tót nép nyakába, és megakadályoznák a még csak fejlődése kezdetén levő tót középosztály kialakulását, örökös törpeségre kárhoztatva ezt a társadalmi tagozottságnak még csak gyermekéveit élő, jobb sorsra érdemes népet. És azért a csehszlovák állam belső konsolidációjának éppen az a tót intelligencia lesz legelszántabb kerékkötője, melyet a magyarságtól ez utóbbinak oktalan kultúrpolitikája ideig-óráig elidegenített. Az öntudatára igazában csak most ébredező tót nép, magyarral és némettel vállvetve, elsőnek fogja szétfeszíteni a cseh-szlovák állam kereteit.

A mi Jugoszláviát illeti, az a munka mely az ennek jövőendő területén élő népek állami összeolvasztása körül folyik, alig más mint a világtörténet konyháján pepecselő alchymia. Maguk az érdekelt népek is a kíváncsiság és bizalmatlanság vegyülvékével nézik. Semmi hit, semmi lelkesedés, csak a kukták makacs következetessége, és a mesterséges keveréknek a bugyborékoló felszín alatt csendes, máris szétváló lerakódása. Csak aki közepettük nevededett, vagy élete javát töltötte el velük, ismeri meg igazán ezeket a népeket. Diplomáciai jelentések, kereskedelmi összeköttetések nem vezetnek törekvéseik megértésére, szóvivőik szavataiból pedig le kell vonni mindazt ami bennük fantázia, temperamentum és furfang — és az nem kevés. Igaz, hogy aki aztán megösmerte és megértette őket, nehezen vonhatja meg tőlük rokonszenvét, törekvéseik iránt pedig, ha elfogulatlan, nem lehet ellenséges indulattal. Csak-hogy ezek a törekvések egészen más irányba vezetnek, mint melyeket a békekonferenciák számukra kijelöl.

Ezek a népek nem egységet akarnak, hanem önállóságot, nemzeti egyéniségük teljes kiforrásának lehetőségét. Ideig-óráig nyalábra hagyták köttetni magukat, mert egyenként gyöngék voltak hogy az osztrák és magyar politika szerencsétlen hagyományait pozdorjává verjék: de mihelyt a monarchia

felbomlásával szabad fejlődésük korlátai végleg széthullottak, legelevenebb ösztöneik ellen cselekednének, legkeserűbb tapasztalataikat hazudtolnák meg, ha új béklyókat túrnének meg magukon, bármi könnyűeknek is látszódjanak. Ezekre a népekre még fokozottab mértékben áll az egységes államalakulás természetes feltételeinek hiánya. Történetük, kultúrájuk, földrajzi határaik, gazdasági érdekeik egyaránt széthúzzák őket. Hogy a nyelvi egység, még ha teljes volna is, holott nem az, megnyit nyom a nemzeti ambíciók serpenyőjén, azt Irország példája mutatja. A szláv szolidaritás érzetéből fakad annyi erő, hogy nemzeti szabadságaik kivívása érdekében egységes csatasorba állítsa őket, de hogy annak kedvéért emezeknek csak egy részét is feláldozzák, ahhoz nincs elég hatalma felettük. Ezek a népek sokkal hosszabb ideig éltek elnyomtatásban, és a talán a szláv jellemképhez tartozó meghunyászkodás hajlamát is sokkal fájdalmasabban érzik magukban, hogy ne a minden kényszer ellen fellázadó dacz, és szabadságuk féltékeny szeretete legyen lelküknek uralkodó vonása és jövő fejlődésük irányát meghatározó legerősebb ösztöne. Nem erősebb a szláv összetartozás tudata a családi kapcsolaténál, mely a testvéri perpatvart ki nem zárja, és az önálló házi tűzhely melegénél, mihelyt annak fénye meggyúlt, mindjobban elhidegül. Ezek a kis szláv népcsaládok eredeti jellemvonásaikkal fogva, délkeleti Europa politikai képét, a békekonferencia koncepcziójától egészen eltérő módon fogják kialakítani. Egymástól teljesen független államok csoportja fog ott előbb utóbb előállni, kicsinyek egyenként kiterjedésben és hatalomban, de egy önálló, sajátos és érdekes kulturának melegháza mindegyik, a maga legnagyobb boldogulására, és az európai civilizáczióknak is nem kisebb előnyére. Közös veszedelem vagy közös érdek a jövőben is lehet hogy össze fogja hozni őket, de vajjon a németiség részéről kell-e majd ilyentől tartaniok? Avval hogy az új rend a német faj hatalmi terjeszkedésének az Adria felé gátat vetett, és politikai exponensét Auszriát szétmorzsolta, egyuttal elenyésztetett minden érdekellentétet a délszlávok és a németek között, és ez utóbbiak békés penetrácziója számára

minden utat megnyitott. Fajgyűlölet — mely különben is rendszerint politikai ellentétek kifekélyesedése szokott lenni, leg-
alabb európai népek között — egyáltalán nincs a délszlávokban
a németiség iránt. Nem gyűlöl a szláv csak mikor szenved vagy
mikor fél. Rendőri szolgálatok teljesítését pedig, életföltételeik
körzetén kívül álló idegen politikai célok érdekében, a délszláv
államok sem fogják hivatásuknak tekinteni. A németiséggel
szemben a délszlávok részéről legfeljebb védekező magatartás
várható. Ez sem utolsó dolog. De állandó és szerves egységben
való tömörülésre semmi okot nem szolgáltat.

Eléggé jellemző különben, hogy az ilyen egységnek mind
máig még a körvonalai sem mutatkoznak. Egy névben merül
ki mindaz amit ez a politikai ábránd mostanáig alkotott. Mihelyt
gyakorlati megvalósítására kerül a sor ki fog tűnni, hogy nincsen
meg sem a szükségszerűség sem a célszerűség, melyek egyedül
adhatnak reális tartalmat egy politikai alakulatnak. És a
széthúzó erők is érvényesülni fognak. Még a kis Montenegro
sem igen lesz hajlandó ősi függetlenségét feladni; a horvátokról
nem is szólva, erről az öntudatos, haladott műveltségű nem-
zetről, mely a monarchiával való kapcsolatában is meg tudta
őrizni nemzeti függetlenségét, és az állami önállóságnak is jó
részét, és nem azért szakadt el Magyarországtól, hogy iga alá
járjon alá kerüljön. A magyarsággal való minden surlódása
valósággal abban az olthatatlan vágyában gyökerezett, hogy
önálló államiságának még hiányzó attribútumait megszerezze,
és ha a magyar politikusok nagyobb szabásuak és előrelátóbbak
lettek volna, ha Kossuth Lajos útmutatását követik, akkor ma
Horvátország alighanem Magyarországgal fogna kezdet, és nem
állana Jugoszlávia táborában. A horvátokról is áll, hogy a
magyarokkal való ősi közösség a kölcsönös vonatkozásoknak
olyan erezetével szötte át a két nemzetet, melyet ollóval
kettémetszeni nem lehet, és melynek eleven ereje talán csak
ezután fog kitűnni, hogy a kötelékek melyek megszübbasztották
volt, széttestek.

Ha Jugoszlávia, mihelyt az ábrándok világából a valóságba
készül leszállni, már ennek kemény markolásától nem fog

szétmállani, ha az érdekelhatárolások — nem utolsó sorban a területiek is — melyeket minden egyes népcsalád önállósági ösztöne elkerülhetlenné tesz, sikerülni is fognak kebelében, anélkül hogy az egyetértés már ezen is eleve meg ne bomoljon; akkor a jövőendő egység is alig fog túl menni egy elvont fogalmakat kifejező néven, felcizfrázva legfeljebb, ugyancsak elvont, reális hatalmi egységet nem fedő formulákkal a közjogi kathekizmusból. Ez ugyan semmikép sem lesz baj sem Jugoszláviára sem Európára nézve. De mi marad meg akkor abból a politikai koncepczióból mely Jugoszláviának Europa keletén egészen más szerepet szánt?

Lenne persze mégis egy összekötő kapcsa a jugoszláv államnak, a jótállás azért a teherért, mellyel külpolitikai számláját a Magyarország területére néző szerb követelések, ha megvalósulnának, megterhelendik. Ezeket a követeléseket csak a hódítás joga támogathatja, csak az erőszak valósíthatja meg. A követelt terület lakosságából csak 18% a szerb, 4.2% a horvát. Magyarország legtermékenyebb, leggazdagabb vidéke. Elvesztése a kibékíthetlen ellenséges viszonyt jelentené Magyarország és Jugoszlávia között. Ennek keretein belül pedig a szerbek óriási túlsúlyát. Ebben a kemény és tehetséges nemzetben meg van talán a képesség hogy a Balkán Poroszországvá váljon, de amilyen eszes, meg lesz talán a hajlandóság is, hogy a porosz példán okuljon. Jugoszlávia többi népeinek nincsen mit nyerniök ezen a jótálláson, a legtöbbet pedig bizonyára a horvátok kockáztatnák, kiknek egy szerb harapófogó közé kerülne a területe. A jugoszláv egységnek ez az összekötő kapcsa, belülről és kívülről a bomlás tényezőit vinné be az egységbe, még ha erősebb alapokra is volna az fektethető mint amilyenek ma valószínűeknek látszanak.

Mindezek mellett Kelet-Europa ujjá alkotásának kétségen kívül nagyszabású tervében, nem is az a szerkezeti hiba látszik legsúlyosabbnak hogy pillérei nélkülözni fogják a kellő egységet, erőt és fentartóképességet, hanem az a tátongó rés, melyet az egész alkotásban Magyarország képviselni fog, ha

az másképp mint szándékolt megcsonkításával létesíthető nem volna.

Ha Magyarország eddigi területének kétharmadrészét, vagy a napról-napra növekvő étvágyakat nézve, még ennél is nagyobb részét elveszve, közel tízmillióra rúgó nemzeti állományának majdnem felét idegen uralom alá hajtva, nemzeti gazdálkodását nélkülözhetlen fejlődési sőt életfeltételeitől megfosztva, fennmaradását a végveszély előtt fogja látni: akkor csak egy menekvés marad meg számára, az hogy magát — ezuttal önkényt és véglegesen — a németiség karjaiba vesse. Minden oldalról elzártan a Németország felé nyíló ablak lesz az egyetlen, melyen át ez a fuldokló nép levegőhöz fog juthatni, a német hatalom újból való feltámadása az egyetlen kilátás, melyhez a maga reményeit fogja fűzhetni. Veszedelemes védekezés lesz ez, melyre csak a kétségbeesés vihet reá egy nemzetet. Mert semmi sem valószínűbb, mint hogy a gyarmatait elveszített, európai expanziójában egyebütt féltékenyen ellenőrzött és hátráltatott Németország, népesedési és termelési energiáinak fölöslege számára az aránylag gyér lakosságú, iparában és mezőgazdaságában is hátramaradott Magyarországon fogja az elhelyezés közelfekvő és könnyű lehetőségét keresni, és a mindég inkább érzelmei mint okossága által vezetett magyarságnak hajlandósága mellett hogy kapuit a közös bajban sorsosa előtt megnyissa, türelmetlen vágya mellett hogy a német munka segélyével erőforrásait megsokszorozza — meg is találja. Ha látni fogja is a végzetet, mely ezen az uton előtte egy napon felmeredni fog, a magyarság, egyéb választása nem lévén, kevésbbé dicstelennek fogja találni a nagy németiségbe való beolvadást mint azt, hogy magára hagyatva, erejét vesztet-ten, előbb-utóbb foszlányonként az őt körülvevő kis nemzetek martalékává váljon.

A német bevándorlás, mely kiterjeszkedéséhez a közel két millióra rúgó magyarországi németiségben alkalmas támpontokat, begyökeresedéséhez a német kultúra által már is kelletténél jobban átítatott talajban könnyű módot fog találni még a magyar lakta vidékeken is, rövid időn belül uralkodó

helyzetre fog szert tenni, gazdasági erőiben az országot bizonyára emelni, de nemzeti karakteréből minden agresszív szándék nélkül is, hamarosan kivetkőztetni fogja. Számban az ország lakossága rövid idő alatt meg fog kétszereződni, de ez egy új német országszerzésnek, fegyvertelen hódítás útján, lesz kifejezése és biztosítéka. Alig egy emberöltő múlva a német faj az Északi tengertől az Aldunáig területileg is összefüggő népegységet fog alkotni, és nagy propagatív ereje mellett, mai nyolczvanmillió állagának negyedével-harmadával megnövekedve, rettenetes erővel fogja elvesztett pozíciójának visszahódításánál még sokkal messzebb menő ambícióit érvényesíteni. Hogy mennyit fognak érni husz-harmincz év múlva a békeszerződésnek Németország ellen irányuló katonai kaute-lái, mikor már a világháboru megmutatta, hogy néhány hónap alatt millió hadseregek alkothatók békés polgárokból, néhány nap alatt bevehetetlen erődök sivár dombkúpokból, és a legmodernebb harczieszközöket értéktelenekké teheti a haladó technikának és chemiának egy váratlan találmánya, arról a szakértők vitatkozzanak. Az előrelátó politikus mindenesetre egyéb, kevésbé vitatható biztosítékokról is kellene hogy gondoskodják.

De mit szóljunk az előrelátásnak ahhoz az ijesztő hiányához, mely Németausztriának a nyugatmagyarországi vármegyékkel való kikerekítése tervében nyilatkozik meg, ha ugyan hihetők a hírek melyek szerint a békekonferencia ezt a tervet komolyan fontolóra vette? Aki azt hiszi, hogy Németausztriának — mely ideig óráig a körülmények kényszere alatt könnyen lehet, hogy be fogja adni a derekát — tartósan megakadályozhatja a Németországhoz való csatlakozását az a múltó nap helyzetére épít, és nem számol a világtörténeti erők feltartóztatlan haladásával. A csatlakozásnak vannak Ausztriában ellenzői is, az tény. A pénzvilág és a nagyipar mely szabadalmazott piacát félti, a nemességnek hivatalnoki és katonai kasztoknak felső rétegei, kikre előbbi hatalmuknak csak árnyéka maradna, mindazok akik a császári udvar verőfényén süt-kéreztek, a régi czentralisták mind, akik Ausztriánál, melyet

feloszlásba vittek, úgy látszik szívósabb életűek; és készek volnának az experimentumot megismételni. De a népet ma már nem ezek vezetik, sorsát nem ők intézik, Ausztriában sem.

Mikor a békekonferencia Németausztria területét néprajzi alapon kikerekíteni akarja, akkor egy jövődó, német Bundesstaat kereteit szélesíti ki, már jó előre, a német néperő egyik tényezőjét növeli, a jövődó Németország nagyságán munkálkodik. Ami az úgy is katasztrofális politikára kényszeredett Magyarországot illeti, azt ez a területi veszteség fájdalmas volta dacára, alig fogja visszatartani politikájának német irányításától. A veszteséggel járó még nagyobb meggyöngyülés, a törekvés hogy a régi együvé tartozásnak legalább árnyéka megmaradjon, hogy szövetsége fejében nemzeti érdekeit némileg megvédhesse, és mindenek felett a remény, hogy az politikai újjászületésének lehet előmozdítója, arra fogják vinni, hogy Németausztriát a német államszövetségbe vezető uton mihamarabb kövesse. Mig azután a békés penetrációnak feltartozhatlan csendes munkája minden törekvést és reményt el nem senyvesztett, és az önálló államiságnak ezen külső kereteit is, egy elmúlt nemzet hajdani lakóhelyének pusztá emlékévé nem avatta.

A veszedelmeket melyeket az osztrák-német csatlakozás és a magyar probléma a maga általánosságában politikája számára magában rejt, persze az Entente is látja. Csodálatos azonban, hogy ez a belátás nem az egész koncepczió gyökeres revíziójára, hanem egy palliativszer kieszelésére — a volt osztrák-magyar monarchiának valamelyes föderáció alakjában visszaállításának gondolatára — vezette, mely ha megvalósul, lehet hogy ennek a monarchiának haldoklását meghosszabbítani, de azt a haláltól megváltani nem fogja. Hogy ha az Ententének szüksége van a monarchiára, úgy a maga szempontjából hiba volt annak az összerombolása. Mégis ezt a hibát az Entente államférfiai csak igen csekély részben írhatják a maguk rovására. A monarchia vesztét igazában a saját államférfiainak rövidlátása okozta, akik a német es magyar hegemonia álmoképétől nem tudván szabadulni, annak kedvéért egész politikájukat Németor-

szág szolgálatába adták. A magyar államférfiakat különös gáncs érheti ebben. Ha megmaradtak volna nagy elődeik hagyományai mellett, úgy ma nem kellene az ország sorsa fölött keseregniök. Ma már senki sem kételkedhetik felette, hogy a helyes magyar politika utjait Kossuth Lajos mutatta meg. De az epigonok kényelmesebbnek találták a németiség és az uralkodó ház védelme alatt meghúzódva, dogmává avatni egy egyetlen politikai formulát, mely nekik és a hanyatló magyar középosztálynak a magyarság tényleges ereje által meg nem indokolt hatalom illuzióját és prekárius előnyeit nyújtotta.

Az elkövetett hibák azonban már többé jóvá nem tehetők. A német-magyar hegemonia és a többé-kevésbé elnyomó és cenzuralizáló politika mely szükségszerű folyománya volt, szenvedélyes visszahatást váltott ki a másodsorba került nemzetek között, felébresztette önértzetüket, ellentállásra serkentette őket, megnövelte erejüket, és ha egyenesen beléjük nem oltotta, úgy mindenestre gyorsabb kibontakozásra készítette a törekvést, hogy küzdelmüket, mely az egyenjogusítás jegyében indult meg, végül a független állami önállóság pálmája koronázza. Most hogy ezt a nagyszerű célt, legmerészebb álmaiknak még röviddel ezelőtt is lehetetlennek hitt megvalósulását maguk előtt látják, annál kevésbé lesznek hajlandók hogy róla lemondjanak vagy lealkudni engedjenek, a mennyivel inkább látniuk kell, hogy váratlan sikerükben mekkora része van a véletlennek, a külső körülmények összejátszásának, egy egész világösszeomlásnak, miknek egyhamar megismetlődését nem remélhetik. Ha ma nem nyúlnak utána, ha meg nem ragadják és erősen nem fogják, soha többé ez az alkalom kezük ügyébe nem kerül. És azért nem is engedik elsiklani. Ellenkezőt várni tőlük oktalanság volna és igazságtalanság egyaránt. Az osztrák-magyar monarchia visszaállításának terve pedig ezt tételezi fel róluk.

Hogy ez a terv a célt szolgálhassa melynek kedvéért szövöttek látszik, és mely ha nem áll mögötte, alig volna miért tartani tőle, az éppen felszabadult népek a létesítendő új egység számára, hogy ez utóbbi a nemzetközi viszonylatokban

egyáltalán ható tényezővé válhasson, alig kivivott szabadságuk legértékesebb elemeit kellene hogy leadják. Önrendelkezési joguk telje, egy autonóm területi adminisztráció mértékére zsugorodnék össze. Alig nagyobbra mint melyet a volt monarchia keretében élveztek vagy élvezhettek volna, ha ez még csak egy kicsit lazit kopott kötelékein. Kinek vagy minek a kedvéért szánák reá magukat erre az áldozatra? Mi volna az összetartó kapcsa, minden részét átható közös eszméje, mi volna a lelke ennek az alakulatnak, mely nélkül eleven egységnek képzelhető?

A dynastia aligha. Az a meglepő egyértelműség mellyel a monarchia népei elfordultak tőle, elhatározásuk gyorsasága és elszántsága, eléggé bebizonyította, hogy a dynasztikus eszme elvesztette közöttük, valószínűleg már régóta hazug varázsát. Talán éppen az, hogy a dynastiában látták erőszakolt kapcsolatuk jelképét és támaszát tetézte volt ezen nagy történelmi család avult házi hagyományainak javithatlan baliránya által felidézett végzetét, melytől emberi érzés a részvétet meg nem tagadhatja.

A védelem közössége közös veszedelmet tételez fel, és pedig állandóan fenyegetőt hogy szerves kapcsolatot megokoljon. De hogy ha az új államegységet vagy szövetséget, nem a benne résztvevő népek szabad akarata, hanem a kényszer hozza létre, hogyha részesei között megint lesznek akik hátraszorítottaknak, elnyomottaknak, megrablottaknak érzik magukat társaik által, nem lesz-e az egyiknek veszedelme a másiknak reménysége? Nem lesz-e az új államszövetség a régi monarchiának képmása ebben is? A gazdasági érdekek kölcsönössége múló szerződésekre igen is összehozhat, még egyebekben ellentétes érdekű nemzeteket is, de ha mélyebben fekvő rúgók nem járulnak hozzá, önmagában nem elegendő ahhoz, hogy szerves egységet teremtsen, olyat melynek a cselekvés idegszállai minden körülmény között egész hálózatukban ellentmondás nélkül engedelmeskednek.

Pedig éppen ez volna a cél. A régi monarchia új köntösű utódjára az a feladat várna, hogy az európai hatalmak ver-

senyében, elődjétől eltérően, a némentséggel ellentétes hatalmi csoport érdekeinek legyen őre, és alkalom-adtán segítő-társa. E mellett biztosítéka kellene legyen annak, hogy a szekere elé fogott nemzetek egyike se rugjon ki a hámból, zöldelő réteket pillantván meg a poros országút szegélyén; rendőr a saját házában, vagy még inkább, a porkolábok és a foglyok egyesülete.

A régi monarchiának ez a leltár kedvezménye nélküli örököse, a csődbe jutott üzemet, új adósságokkal terhelt, lehetetlen volna hogy hosszú ideig folytassa. Küzködései örökös nyugtalanságban fognák tartani, bukása magával fogná rántani hitelezőit is. Az új államszövetség a régi monarchiától csak abban különböznék, hogy a német-magyar hegemoniát a szlávok prepoderanciájával helyettesíténé. Csak a szereplők változnának, a tragédia ugyanaz maradna. A régi számvétes ismételtetnék meg visszajáról, hogy kitünjön miszerint eredetileg is hibás volt. Egy világtörténeti experimentum in materia nobile. Feladatainak egyformasága az új államszövetséget ugyanazokra a methodusokra kényszeritené, melyeket a régi monarchia használt. Az eredmény még szomorúbb lenne. Az új Ausztria politikai karriérjet egy új Balkánra vedletten végeznék.

Nem lehet a halottakat új életre kelteni. De igen is lehet egy romba dőlt házat újból felépíteni, ha korhadt részeit elvetjük, és egészséges anyaggal helyettesítjük. Nincs kizárva hogy a régi monarchia keretében örökös súrlódás közt élt nemzetek, idővel újból egymásra találjanak egy szövetkezésben, melynek a jóindulatu megértés lesz az alapja, és kölcsönös támogatás a vezérlő eszméje. Hogy századokon át jól rosszul együtt maradtak, az alig lehet pusztán a véletlen vagy az erőszak műve. De az ilyen alakulásnak két előfeltétele van. Az hogy ne kívülről kényszerítették a népekre, hanem szabad elhatározásukból keletkezzenek. A másik, hogy mindegyikük a magáénak tudja azt, ami őt jogosan megilleti. Akkor közös célok, vagy az emberiség magasabb eszményei kedvéért bizonyára

képesek lesznek arra is, hogy természetes jussukból egyet-
mást engedjenek.

Addig is az ilyen alakulásnak nem szabadna örökre utját
vágni eleve kudarczot ígérő kísérletekkel, olyan felforgatásával
a régi monarchia talajának, mely abból a népek lehető egyet-
értésének még utolsó gyökérszárait is kiirtaná, és ha kinál-
kozik valamelyes alap, mely az ilyen alakulásnak egészséges
magva lehetne, vagy egyikmásk népcsaládot Europa keletén
összehozhatna egy egészséges feltevéseken fekvő és azért
állandónak ígérkező megegyezésben, úgy nem szabadna, ügyet
sem vetve reá, még kísérletre sem méltatva, az ilyen mellett
elhaladni. Kísérlete is becsülettel, még a kudarca se járna haszon
nélkül.

A magyar és a román népcsalád — lélekszámra körülbelül
egyformán eloszló husz millió — szélein kompakt nemzeti
tömegekekben, közepütt kibogozhatlan egybefonodásban fog-
lalja el, észak és dél felől szlávok közé ékelten, a németség
délkeleti határvonalától a Feketetengerig, a Duna medencéje
által alkotott egységes területet, melynek az erdélyi bérczek
által adott földrajzi tagoltsága nem volt elegendő ahhoz, hogy
néprajzi összekeveredésüket meggátolja. A fajkülömbiséget
mely őket egymástól elválasztja, bőven kiegyenliti az, mely
őket a szlávokkal szemben közös ellentétben egyesíti. Mert
ez az utóbbi örökösen azonos veszedelmet jelent mindkettejükre,
végzeteset ha egymás ellen törnek, kivédhetőt ha egymással
egyesülnek. Kölesönös viszálykodással mindegyik magát is
gyöngíti, a másik sirját ha ássa, a maga ravatalát építi. Az
érdek mely őket egymásra utalja olyan hatalmas, hogy minden
mást a kényszer erejével maga alá kell rendeljen. Egy a meg-
másíthatlan világtörténeti tények erejében megalapozott szö-
vetség az melyben ez a két nép szükségszerűen kell hogy
egyesüljön, akár szereti egymást akár nem, mihelyt felesz-
mélnek, és makacsul egymásnak szegezett tekintetüket egy-
másról leemelve, kissé szertenézek. Egy szövetség mely erejét
és tartósságát el nem szikkadó természetes életfeltélekből

meritené, és avval a nagy területtel melyet átfogva tartana, földrajzi elhelyezése és bő gazdasági forrásainal fogva, minden jelszó és mesterkedések nélkül, egy állandó és áthatlan gátot alkotna Europa keletén, önálló irányodását az elütő fajtság, a kelet felé néző gazdasági érdekek versenye, és a függetlenségnek mindég a szomszédok felé kényesebb gondja biztosítván.

Máskép mit a legteljesebb egyetértéssel és lehető szoros egyesüléssel ennek a két nemzetnek élet-problémája meg nem oldható. A román királyság Magyarország területének majdnem felére (282 870 kmból 129.447 kmre) vetette szemét. Ezen terület összlakosságának (6.841.379 lélek) azonban csak 43 % -a román anyanyelvű, 35.5 % magyar, 10.8 % német, 4.3 % szerb, a maradék más idegen fajbeli. Ha az ez egész terület a román királyság egyoldalú hatalma alá kerül, akkor a román nemzet végzete meg van pecsételve. Közel négy millió, történeti emlékekben gazdag, kulturában bizonyára nem álacsonyabb, nemzeti önérzettel eltelt idegen fajú lakosságot, a számban alig kétszer akkora románság hogy magába olvaszson vagy magához lánczolvá tartson, ahhoz sem anyagi sem kulturális ereje nem elegendő. Egy rettenetes, ellenszegülésében belülről és kívülről táplált fékezhetetlen irredenta sorvasztaná el minden erejét, akár az erőszaknak akár a kiméletnek az útjára lépjen. Az első kedvező alkalom Romániát a monarchia sorsára juttatná. Ha pedig Magyarország tervbe vett megcsonkítása a magyar nemzetet minden életerejétől megfosztaná, vergődése lét és nemlét között végül teljes feloszlásával járna, akkor örökébe akár a szlávok akár a németek lépjenek, a román népsziget idegen fajok özönétől körülvéve nem fog az áradatnak sokáig ellentállani tudni, még akkor sem, ha sikerülne is porhanyó szélein túl sziklakeményyé kovácsolnia puha néptalaját. Megosztani az egész magyar-román lakta területet Magyarország és a román királyság között egy mitsem igerő félrendszer szabály volna, akár a történeti Erdély akár más czirkalomalkotta terület szakítottatnék el Magyarországtól. A két népfaj annyira össze vetélődött és egybefonódott az egész területen, hogy ennek geográfiai

felosztása néprajzi alapon teljesen lehetetlen. Elkerülhetetlenül ide s tova ugyananyi román maradna magyar uralom alatt, mint amennyi magyar kerülne román uralom alá. A műtét mind a két nép husába vágna, kettős irredentát teremtene, és a magyar-román problémát megoldatlanul hagyná. Minden megoldás mely nem a két nép megegyezésén alapul, mindkettőnek végül vesztére vezet.

Persze a magyar-román megegyezés gondolatát könnyebb felvetni mint megvalósítani. Nehézségei egyforma nagyok mind a két oldalon. A magyarság kellene hogy belássa erejének korlátozott voltát, és az igazságot, melynek szeretetével tele van a lelke, nem szabadna hogy fukarabban mérje a mások mértékén mint a magáén. A románok akár ezer akár ötszáz év óta, de otthon vannak az általuk lakott földön, és joguk van hozzá, hogy urak legyenek a saját házukban. Ugy kell hogy érezzék magukat, mintha minden ami őket körülveszi, az ő kedvükért volna, ami úgy is kell hogy legyen. Nemzeti és társadalmi életük minden megnyilatkozásában és törekvésében a teljes kibontakozásig, ne találjon más gátat mint az összeférés szükségét a velük együtt élő nemzetek hasonló szabadságával. Érezzék hogy csak a jog uralkodik a szabadság fölött. A közjogi határvonalakat se érezzék mint néprajzi egységük megbontását, politikai célszerűségeket kifejezését lássák meg bennök, a közös boldogulásnak egyik föltételét. Ez a magyarság részéről politikai hegemoniájának feláldozását jelenti. Nehéz áldozat, de van ebben a fajban annyi eszélyesség és annyi erő, hogy meghozza. Csak a jövőbe kell irányítani eddig állandóan a múltba merített tekintetét. A hegemoniák kora lejárt. Nagyobb nemzetek is meg fogják ezt tanulni, noha bölcsebben éltek vele. A jogegyenlőség eszméje átlépte már az egyes társadalmak körzetét, és kezd tért foglalni a nemzetek társaságában. Az eszmény melyet megvalósít nagyobb elégtételeket rejt magában, még az erősebb önérzete számára is, mint melyeket a hatalom élvezete nyújtani képes. A suprematia pedig, ha valóban nagyobb nemzeti értékek kifejezője, nem szabad hogy fölények erőszakolására szolgáljon, melyek maguktól is nem érvényesülnek.

De a románokra se kisebb feladat várna. Le kellene mondaniok a román imperializmus ábrándjáról. Arról mely hódítások útján, vérrel és erőszakkal, idegen fajok elnyomásával és beolvasztásával akar megnöveszteni egy nemzetet, és túlfeszíteni, szomszédai rovására, államkereteinek természetes tényezők által megszabott átfogóképességét. Ez talán nem is a könnyebb áldozat. A vágyak erősebbek mint az emlékek. És az ideálok is hozzátartoznak egy nemzet birtokállományához. De csak úgy gazdagítják ha nem csalárdok. A román nemzet is be kell lássa hogy kis természetűnek született, és a természet törvényein nem tehet erőszakot. Nagyravágyásának más irányt kell adnia. A nemzetek nagyságát nem röffel méri a történelem.

Való igaz hogy az adott tények és jövőendő lehetőségek higgadt mérlegelését igen megnehezíti a románok számára jelenlegi kedvező helyzetük. De lehetetlen nem látniok hogy ezt igazában minek kell tulajdanítaniok. Hogy a nyugati hatalmak végül felülkerekedtek, hogy Németország letörésével és Ausztria feloszlásával összeomlottak az alapok mikre egy elhibázott politika a magyar államiságot fölépítette, hogy evvel a külső katasztrófával egybeesett a magyar nemzeti élet egy rég vajudó belső krízisének kitörése, s hogy mindezeket a magyarságnak a háboru okozta végső elerőtlenedése, és az utolsó órákban fejvesztett politikája tetézte. Ha ezen tényezőknek csak egyike is hiányzik, a románok ma nem állanak a Tiszánál. Lehetetlen ezeknek a tényezőknek örökös összejátszásában bizakodniok, sem abban, hogy ezt a maguk ereje pótolni fogja tudni, vagy a nemzetek szövetsége fogja biztosítani. A nemzetek szövetsége — ha létesül és tartós marad — nem fogja feladatának tekintetni, hogy állandóan a rendőrt játsza Europa keletén, és a saját népeinek vére és nyugalma árán makacsul örök érvényt törekedjen szerezni egy elkövetett hibának. Ereje is csak annyi lesz igazában, amennyit céljainak igazságos voltából merithet. A román államférfiak különösen, kell belássák, hogy minő veszedelmeket rejt magában hazájukra nézve a magyarokkal való visszavonás örökössé tétele, és minő távlatokat nyit hatalmi

fejlődése és nemzetközi jelentősége számára a magyarsággal való szoros egyesülés. Érthető hogy ebben a szertelenségekre hajló mai világban a nagy példákön buzduló imperialista ábránd varázserővel ragadja meg hazafias képzeletüket. De tudják öök is, hogy minden nemzetnek csak egy törpe kisebbsége fogékony iránta, hogy a nemzetek ereje és jövendője a nagy néptömegek, közömbösen állanak vele szemben, ha nem lesz mesterségesen beléjük oltva ideig-óraig az érte való lelkesedés, és hogyha minden jel nem csal, a népek ma-holnap végleg el fognak fordulni az öök egymásra uszító gyűlölet hitvallásától, melynek az imperializmus a kátéja. Nem lehet ambíciójuk hogy egy kártyavárat építsenek.

De azoké sem akik ma Párisban a világ sorsát intézik. Ha mindenek felett a tartós békét akarják meghozni a gyötrött emberiségnek — ami fölött nem szabad kételkedni, akkor Europa keletén hogy minő új politikai rend alakul ki, nem lehet közömbös előttük, és hogy Magyarország ebbe a rendbe hogyan illeszkedik bele, az nem lehet szemükben másodrendü kérdés. Ugy-e mint tartósságának mesteroszlopa, vagy úgy mint közeli összeomlásának első áldozata. A béke művének kibontakozó körvonalai, sajnos úgy látszik nem az előbbit ígérük. A Bánátért románok és szerbek versenyeznek; az előbbiek 22.9% az utóbbiak 24.2%-al vannak 1.115.986 lélekszámra rúgó lakosságában képviselve. Páris az almát nem tudja melyiknek ítélnje, de a harmadikat, a magyar-sváb többséget, színe elé sem bocsátja. A szerbek 33.778 □ kmt követelnek a magyar területtől, 2.371.236 lélek számmal. Majdnem annyi ez mint a saját országuk régi területe, és annak lakossága. Szerb belőle 18%, de van egész vármegye ezen a területen, hol még csak 3% ra sem rúg a számuk. Ígérhet tartósságot egy béke mely ilyen követeléseket honorál? Fiume melyet, hiába minden türesztadás, Magyarország tett kereskedelmi emporiummá, melynek kikötői forgalmában a magyar anyaország 93%-al van képviselve, lélekzetvételenek egyetlen a tenger felé nyíló útja. Szabad elfelejteni hogy a gyászos emlékü osztrák-magyar külpolitika egyik nagy igazságtalansága és oktalansága, a világ-

háború egyik magva az volt, hogy a kicsiny Szerbiát a tengeről állandóan elzárni törekedett?

Hogyha a győző joga az aminek érvényesülnie kell, akkor rendjén van minden. A legyőzöttöknek hallgatás az osztályrészük. A követelődzés részükről grotesk, a kéregetés szálnalmas. De hogyha a győző magasabb látóhatárig emelkedik, ha valóban olyan békével akarja megajándékozni a népeket melynek tartósságát a jognak és igazságosságnak uralma biztosítja, akkor úgy tetszik ellentmondás van a cél között melyet magának kitűzött, és a módszer között melyet annak elérésére megválasztani jónak látott. Nem lehet helyes hogy szóba sem áll Magyarországgal, mikor ítéletet készül mondani fölötte. Érthető hogy amíg a küzdelem tartott, csak azokat engedte magához férni, akik fehér lobogóval közeledtek feléje. De most hogy a harcz megszűnt, azt hisszük helyes volna megnézni még egyszer, hogy mi van azokra a zászlókra hímezve melyeket táborába vittek. A küzdelem minden erőnek végső megfeszítését kívánja, mindeneket szükségképen túlszigáz, az eszméket, a vágyakat és törekvéseket is; ez a sikernek egyik föltétele. De e végső feszültség állapota nem lehet állandó. Annak a méreteit ami az elért sikerből tartható, a nyugvásra tért erők mértéke szabja meg. Az elnagyolt eszméknek és törekvéseknek is meg van ez az alsó határa. Ha felösmerésének csak egy téves módszer az akadály, akkor talán mégsem érdemes ennek kedvéért a mindenen fölött becses czélt kőczkára tenni. Még akkor sem, ha a módszer magában helyes volna. De az a módszer mely semmi meggondolást és kíméletet nem ismer, csak a teljes leteperést — háborusnak bizonyára a legjobb — valjon, éppen e miatt, lehet e a legjobb, vagy csak jó is mikor nem az elpusztítás a cél hanem az alkotás — a béke?

1919 évi május havában.

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1974 APR 17

